

Regeringskansliet
u.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning

Dnr U2022:01678

Sammanfattning

Skolverket tillstyrker förslaget om ett etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning. Vi anser att de skäl som redovisas i promemorian i fråga om kopplingen mellan viss fristående skolverksamhet av aktuellt slag och våldbejakande extremism väger mycket tungt och innebär att det är nödvändigt med åtgärder på området. Vi delar vidare bedömningen att de ändringar som redan föreslagits på området inte framstår som tillräckliga, mot bakgrund av tyngden i de nu redovisade skälen. Skolverket anser att det är något svårbedömt om ett etableringsstopp är förenligt med Sveriges internationella åtaganden. Men utifrån den praxis från Europadomstolen som redovisas i promemorian bedömer vi att denna praxis i vart fall tillräckligt starkt talar för att ett etableringsstopp kan vara förenligt med Sveriges internationella åtaganden. Avslutningsvis efterfrågar Skolverket vissa närmare överväganden i den fortsatta beredningen och ställer sig positivt till att det görs en översyn av möjligheten till en viss särskild utbildning i fler skolformer.

Skolverkets synpunkter

Avsnitt 5.1 Ett etableringsstopp ska införas i skollagen

Under rubriken: Det förekommer brister i konfessionella skolor kopplade till demokratiuppdraget

I promemorian redogörs för Statens skolinspektions årsrapport 2021. Av rapporten framgår att det i flera skolor finns problem med konfessionella inslag inom skolans val. Skolverket ser allvarligt på att det förekommer konfessionella inslag inte enbart i utbildningen utan även i undervisningen, bland annat kopplat till skolans val. Vi bedömer att konfessionella inslag i undervisningen innebär en

stor risk för att barns och elevers rätt till en allsidig undervisning inte tillgodoses.¹ Skolverket vill i sammanhanget understryka att enligt skollagen (2010:800) ska deltagande i konfessionella inslag i utbildningen alltid vara frivilligt.²

I promemorian anges vidare att Skolinspektionen under 2021 funnit fall där pojkar och flickor har undervisats uppdelat var för sig. Det anges att denna uppdelning strider mot läroplanens krav på att elever ska kunna mötas och arbeta tillsammans oberoende av könstillhörighet. Skolverket instämmer i detta och vill lägga till att en sådan uppdelning även riskerar att strida mot diskrimineringslagens (2008:567) förbud mot diskriminering inom skollagsreglerad verksamhet. Det kan leda till diskriminering som har samband med kön och könsöverskridande identitet eller uttryck.³

Skolverket instämmer i att det är djupt problematiskt om utbildning och undervisning inte drivs på ett sätt som är i linje med skollagens krav på att arbeta för jämställdhet och mot diskriminering, eller i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet.

Under rubriken: Våldsbejakande extremism kan kopplas till fristående skolverksamhet

Skolverket har i vårt tidigare remissvar över utredningen efterfrågat de skäl som ligger till grund för förslaget om etableringsstopp. I den nu aktuella promemorian redovisas dessa skäl. Det framgår bland annat av Säkerhetspolisens arbete och rapporter från bland annat Försvarshögskolan att det har förekommit kopplingar mellan fristående skolverksamhet och den våldsbejakande islamistiska miljön. Enligt Säkerhetspolisen kan en sådan utveckling bidra till en ökad radikalisering i Sverige och till våldsbejakande miljöers tillväxt. Säkerhetspolisen anger i sin årsbok för 2020 att ett flertal utbildningsverksamheter har haft ett långsiktigt mål att segregera, rekrytera och radikalisera barn och unga. Av Säkerhetspolisens årsbok för 2021 framgår att extremismen växer i bred bemärkelse i Sverige.

Skolverket välkomnar redovisningen av de skäl som ligger till grund för förslaget om ett etableringsstopp. Vi anser att dessa skäl väger mycket tungt och innebär att det är nödvändigt med åtgärder på området. Vi bedömer också att de ändringar som redan föreslagits på området inte framstår som tillräckliga, mot bakgrund av tyngden i de nu redovisade skälen.⁴ Skolverket tillstyrker därför förslaget om ett etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem med konfessionell inriktning.

¹ Skolverkets yttrande 2020-05-11 över betänkandet **Nya regler för skolor med konfessionell inriktning** (SOU 2019:64) s. 3–4.

² 1 kap. 7 § andra stycket skollagen.

³ Skolverkets promemoria 2021-07-21 **Rättsutredning om könsuppdelad undervisning i skollagsreglerad verksamhet med särskilt avseende på grundskolan** (dnr 7.5.1 2019:140).

⁴ Regeringens proposition 2021/22:157 **Tydligare krav på fristående förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning**.

Under rubriken: Ändringar har föreslagits men bedöms inte vara tillräckliga

I promemorian bedöms att förskolan inte bör omfattas av ett etableringsstopp. I sammanhanget framhålls att förskolan är en frivillig skolform för yngre barn. Samtidigt omfattas fritidshem, som också är en frivillig verksamhet men för äldre elever, av förslaget om etableringsstopp. Skolverket finner detta något motsägelsefullt. Om den avgörande skillnaden är att förskolan riktar sig till yngre barn i åldern ett till sex år medan fritidshemmet till något äldre elever i åldern fem till tretton år, anser Skolverket att de närmare övervägandena bakom detta ställningstagande bör redovisas. I sammanhanget finns det anledning att framhålla att enligt utredningen kan det särskilt för yngre barn i förskolan vara svårt att skilja på när personalen undervisar eller när samma personal genomför ett konfessionellt inslag i utbildningen.⁵ Som Skolverket framfört i vårt remissvar över utredningen delar vi utredningens mening. Vi bedömer även att det är tveksamt om denna svårighet helt kan övervinnas ens genom utredningens förslag.⁶ Detsamma får sägas gälla beträffande förslagen i propositionen.⁷ Även mot denna bakgrund finns det anledning att närmare redovisa de överväganden som ligger bakom att inte förskolan men väl fritidshemmet omfattas av förslagen.

Under rubriken: Vad innebär kraven på respekt för föräldrarnas övertygelser?

Skolverket anser att det är något svårbedömt om ett etableringsstopp är förenligt med tilläggsprotokoll 1 artikel 2 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna (Europakonventionen). Men utifrån redovisad praxis från Europadomstolen bedömer vi att denna praxis i vart fall tillräckligt starkt talar för att ett etableringsstopp kan vara förenligt med tilläggsprotokoll 1 artikel 2 Europakonventionen. Vid denna bedömning har vi särskilt beaktat medlemsstaternas betydande nationella bedömningsmarginal i fråga om förhållandet mellan stat och religion.

Under rubriken: Förslaget är förenligt med skyddet mot diskriminering

Avsnittet innehåller inga uttryckliga överväganden om ett etableringsstopps förenlighet med skyddet mot diskriminering enligt Europakonventionen. Skolverket efterfrågar sådana överväganden, utifrån den redogörelse av praxis som finns i avsnitt 4.2.4 i promemorian, under rubriken **Skydd mot diskriminering**.

⁵ Betänkandet **Nya regler för skolor med konfessionell inriktning** s. 226.

⁶ Skolverkets yttrande 2020-05-11 över betänkandet **Nya regler för skolor med konfessionell inriktning** s. 4.

⁷ Regeringens proposition 2021/22:157 **Tydligare krav på fristående förskolor, skolor och fritidshem med konfessionell inriktning**.

Skolverket avgränsar sin bedömning gällande diskrimineringslagen till en bedömning av om ett etableringsstopp strider mot förbudet mot diskriminering inom skollagsreglerad verksamhet. Vi bedömer att ett etableringsstopp för fristående skolor och fristående fritidshem inte strider mot detta förbud. Skälet är att diskrimineringslagen endast skyddar individer, i detta sammanhang barn och elever, och inte till exempel organisationer och företag. Därtill innebär förbudet mot diskriminering i detta sammanhang att förskolan eller skolan inte får diskriminera barn och elever, vilket inte aktualiseras vid ett etableringsstopp.

Under rubriken: Förslaget om etableringsstopp hindrar inte Sverige från att uppfylla åtaganden om skydd för nationella minoriteter

Skolverket har inga invändningar mot att det görs en översyn av tidsbegränsningen i 2 § förordningen (2011:398) om särskild utbildning med judiska studier i grundskolan, om ett etableringsstopp skulle genomföras. Vi bedömer dock att det angivna skälet, att skapa förutsättningar för långsiktighet, behöver vägas mot de skäl som redovisas i den promemoria som föregick den nuvarande regleringen: bland annat möjligheten att följa utvecklingen över landet.⁸ Skolverket är vidare positivt till att det görs en översyn av möjligheten till judiska studier i fler skolformer.

Skolverket anser att det är något svårbedömt om ett etableringsstopp är förenligt med Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (ramkonventionen). Men vi bedömer att de överväganden som redovisas i promemorian åtminstone tillräckligt starkt talar för att ett etableringsstopp kan vara förenligt med ramkonventionen. Vid den bedömningen har vi särskilt beaktat att det för den judiska minoriteten, som skiljer sig från de övriga nationella minoriteterna genom kopplingen till en viss trosuppfattning, finns nyss nämnda förordning om särskild utbildning med judiska studier i grundskolan. Som framgår ovan är Skolverket positivt till att det görs en översyn av möjligheten till judiska studier i fler skolformer.

⁸ Remisspromemoria om särskild utbildning i judiska studier i grundskolan (U2011/234:S) s. 6.

På Skolverkets vägnar

Peter Fredriksson
Generaldirektör

Andreas Lindholm
Jurist

Handlingen är beslutad i Skolverkets
elektroniska ärende- och
dokumenthanteringssystem av:
Andreas Lindholm (Signerare) den
2022-05-13
Peter Fredriksson (Generaldirektör) den
2022-05-13.

I ärendets slutliga handläggning har även avdelningschefen Lena Jeene,
enhetschefen Ulrika Jonasson och chefsjuristen Eva Westberg deltagit.